

ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์
เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ
EFFECT OF ART AND CRAFT ACTIVITY ON QUALITY
OF LIFE ENHANCEMENT IN THE ELDERLY

จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง* และนิรัช สูดสังข์
Jiraphat Kaewsritong*, and Nirat Soodsang

Faculty of Architecture, Naresuan University

*corresponding author e-mail: jiraphat7555@hotmail.com

(Received: 8 July 2018; Revised: 6 November 2018; Accepted: 10 November 2018)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์แล้วศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุพลายชุมพล จำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายแบบสุ่มยกกลุ่ม แล้วเลือกแบบเจาะจง และพิจารณาคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ แบบวัดคุณภาพชีวิต แบบประเมินทักษะปฏิบัติงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ผลการทดลองพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.45) มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.32) มีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี ผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่ามีคะแนนระดับคุณภาพชีวิตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดกิจกรรม ศิลปะประดิษฐ์ คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ

Abstract

The experimental research aimed to create and develop a model of art and craft activity as well as study the effect of the activity for enhancing the quality of life in the elderly. It was used The One Group Pretest Posttest Design among 30 voluntarily elder persons in Phlai Chumphon elderly school. This sample group was selected by purposive sampling. Tool used for this research were a model of art and craft activity for enhance the quality of life in the elderly, quality of life scale, performance skill evaluation forms and satisfaction

questionnaires. Data analysis was descriptive and inferential statistics. The experimental results showed that the quality of life of the elderly who participated in art and craft activities was at high level ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.45). The elderly persons were satisfied with participation in the art and craft activities at the highest level ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.32) with the operational skills at the good level. As the result, the study showed that after participating in art and craft activities, the experimental group had higher mean scores of the quality of life than the baseline at a 0.05 statistical significance level.

Keywords: model of activity, arts and crafts, quality of life, elderly people

บทนำ

เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลให้ศักยภาพในการบำบัดรักษา ดูแลและส่งเสริมสุขภาพประชาชน มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบกับคนไทยให้ความสนใจเรื่องการดูแลสุขภาพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้จำนวนประชากรผู้สูงอายุของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aging society) คือ มีประชากรที่เป็นวัยสูงอายุถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ และในปี พ.ศ. 2575 ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ส่งผลให้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Subcommittee on General Assembly, 2015) ดังนั้นรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้หาแนวทางส่งเสริมด้านคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนโยบายของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ที่ให้ความสำคัญกับมาตรการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีนโยบายพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มคุณภาพชีวิตและศักยภาพของผู้สูงอายุที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และได้รับการดูแลส่งเสริมเหมือนบุคคลในวัยอื่น เพราะผู้สูงอายุยังมีความต้องการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสนับสนุนความต้องการของผู้สูงอายุจึงควรจัดกิจกรรมที่สามารถตอบสนองมาตรการหลักของรัฐบาลดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ คือ กิจกรรมงานศิลปะประดิษฐ์เนื่องจากงานศิลปะประดิษฐ์เป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่ช่วยสร้างสรรค์ความคิด ช่วยฝึกสมาธิ เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในชิ้นงานที่ตนเองรังสรรค์อีกทั้งการทำงานศิลปะประดิษฐ์ยังสามารถส่งเสริมสุขภาพของร่างกาย คือ การได้ใช้กล้ามเนื้อข้อมือให้มีการเคลื่อนไหวข้อต่อของร่างกายที่เหมาะสมกับศักยภาพของวัย นอกจากนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบเพื่อนวัยเดียวกัน มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แสดงออกซึ่งศักยภาพมีสัมพันธภาพทางด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ หากชิ้นงานศิลปะประดิษฐ์เหล่านั้นสามารถนำไปจำหน่ายและสร้างรายได้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองจนนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่การจัดกิจกรรมต้อง

มีรูปแบบหรือแบบแผนที่เป็นองค์รวมและมีองค์ประกอบสำหรับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมควรเริ่มตั้งแต่ขั้นการวางแผน เตรียมความพร้อมจากการสำรวจความต้องการและศึกษาบริบทของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม มีกระบวนการหรือวิธีการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน รวมถึงมีแผนการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์จนได้ผลงานหรือผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์ มีการประเมินผล การปรับปรุงผลที่ได้จากการประเมิน จนถึงการเผยแพร่ผลงานและผลการดำเนินกิจกรรมให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

จะเห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรดำเนินการจัดให้กับผู้สูงอายุจะเป็นการส่งเสริมศักยภาพ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแล้วศึกษาผลการใช้ รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ที่เสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุได้ ข้อมูลที่ได้จากการ วิจัยนี้จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเป็นองค์รวม ทั้งในมิติด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา อาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Department of Older Persons (2015) ที่ได้มีมติในการส่งเสริมทักษะอาชีพผู้สูงอายุ โดยการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการอบรมหรือการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียว (One group pretest - posttest design) โดยวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี ของโรงเรียนผู้สูงอายุพลายชุมพล ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดขนาดของกลุ่มประชากรเป้าหมาย ไว้จำนวน 30 คน เนื่องจากเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมกลุ่ม และมีวิธีการได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายแบบสุ่มยกกลุ่มแล้วเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) มีเกณฑ์คัดเข้า คัดออก ดังนี้

เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) คือเป็นผู้ที่มีอายุ 60-79 ปี มีสภาพร่างกายที่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจ สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

เกณฑ์คัดออก (exclusion criteria) ต้องการยกเลิกการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างดำเนินการ วิจัยมีภาวะเจ็บป่วยกะทันหันเข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่า 10 ครั้ง

2. เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบวัดทักษะปฏิบัติงาน โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุหรือเรียกว่า (5P-ART Model) ของ Kaewsritong (2018) ได้จากการศึกษาวิเคราะห์

ความต้องการกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ของผู้สูงอายุแล้วพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมประกอบด้วย

1) P-Preparation (การวางแผนเตรียมความพร้อม) คือ สํารวจความต้องการของผู้สูงอายุ วิเคราะห์บริบทชุมชนลงพื้นที่ที่ประสานงาน วางแผนประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) P-Participation (การมีส่วนร่วม) คือ การให้ตัวผู้สูงอายุ สมาชิกครอบครัว และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

3) P-Process (กระบวนการดำเนินกิจกรรม) หมายถึง วิธีการชั้นนำเข้าสู่กิจกรรมขั้นตอนดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป

4) P-Program (แผนการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์) ประกอบด้วยกิจกรรมสร้างคุณค่าและความคุ้นเคยจากงานศิลปะประดิษฐ์ กิจกรรมประดิษฐ์ภาพบนวัสดุจักสาน กิจกรรมงานประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ กิจกรรมจัดประดิษฐ์ดอกไม้ท้องถิ่นบูชาพระ กิจกรรมศึกษาดูงานศิลปะประดิษฐ์/หัตถกรรม กิจกรรมประดิษฐ์เครื่องหอมจากสมุนไพรท้องถิ่น กิจกรรมงานปั้นประดิษฐ์ กิจกรรมภูมิปัญญาสูงอายุด้านงานศิลปะประดิษฐ์ กิจกรรมภูมิปัญญาประดิษฐ์ใบตองและใบลาน กิจกรรมนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะประดิษฐ์

5) P-Product (ผลงานหรือผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์) คือ ผลงานของผู้สูงอายุที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

6) A-Assessment (การประเมินผล) คือ การประเมินผลการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบของการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ เป็นการประเมินทั้งกระบวนการจัดกิจกรรม

7) R-Revising (การปรับปรุงผลที่ได้จากการประเมิน) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อการพัฒนาในการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

8) T-Transfer (การเผยแพร่ผลงาน) หมายถึง การเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมและผลงานศิลปะประดิษฐ์ของผู้สูงอายุที่ได้จากการจัดกิจกรรม

รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5P-ART Model ดังภาพที่ 1 (Figure 1)

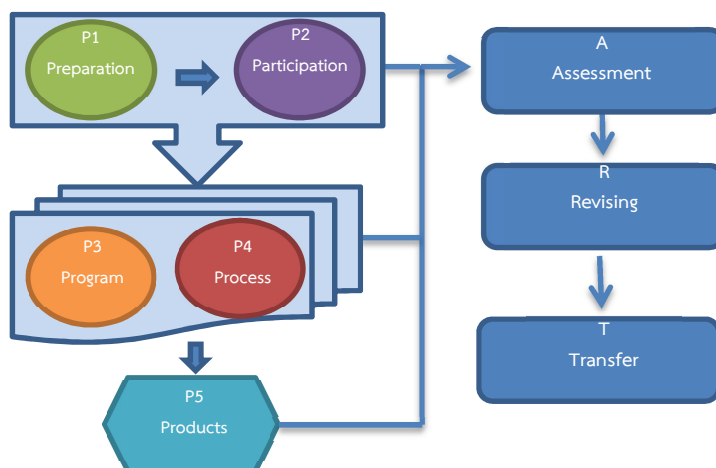

Figure 1 A model of art and craft activity for enhancing the elderly quality of life

2.2.2 แบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

2.2.4 แบบวัดทักษะปฏิบัติงาน

2.3 นำเครื่องมือที่สร้างไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แล้วนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่า $0.50 - 1$

2.4 นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายแต่ไม่ใช่อายุกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน

2.5 นำแบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง $0.56 - 0.94$ และแบบสอบถามความพึงพอใจ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.83 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) โดย r อยู่ระหว่าง $0.54 - 0.85$

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นเตรียมการ โดยผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุพร้อมทั้งติดต่อประสานเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมประชุมวางแผนการดำเนินการกิจกรรม

3.2 ขั้นดำเนินการทดลอง

3.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองพร้อมทั้งทีมผู้ช่วยวิจัย โดยดำเนินการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายกิจกรรมละ 2 ครั้ง ต่อ สัปดาห์ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง จนสิ้นสุดการทดลอง ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมครั้งแรก ผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุตอบแบบวัดคุณภาพชีวิต ขณะดำเนินการกิจกรรมผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุทุกครั้ง

3.2.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมตามกำหนด ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม หลังจากนั้นเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบวัดคุณภาพชีวิตฉบับเดิมอีกครั้งหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ การวัดคุณภาพชีวิต ความพึงพอใจของผู้สูงอายุโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทักษะการปฏิบัติตรวจให้คะแนนค่าความถี่แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้สถิติเปรียบเทียบ t-test

ผลการวิจัย

ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุได้นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 90.00 เพศชาย ร้อยละ 10.00 มีอายุเฉลี่ย 67 ปี มีรายได้เฉลี่ย 4,623 บาท สถานภาพส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ หม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) คิดเป็นร้อยละ 36.70 หย่าร้าง (แต่งงานแล้วจดทะเบียนหย่า) คิดเป็นร้อยละ 3.30 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ ไม่ได้ศึกษา

คิดเป็นร้อยละ 3.33 ระดับมัธยมศึกษา/ปวช คิดเป็นร้อยละ 10.00 และระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.67 อาชีพ ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคือ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 23.33 มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 13.33 ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 13.33 พนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 3.34 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 3.34

2. ผลระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านร่างกายอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.65) ด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.47) ด้านสัมพันธภาพสังคมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.47) ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.53) ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.79) ด้านการศึกษาและพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.76) ดังตารางที่ 1 (Table 1)

Table 1 The level of quality of life in the elderly

Evaluation issues	$\bar{X}$	S.D.	Level
1. Physical Health	3.85	0.65	High
2. Psychological Health	4.24	0.47	High
3. Social Relationship	3.97	0.47	High
4. Environment	4.37	0.53	High
5. Income	3.78	0.79	High
6. Education and Occupation	4.34	0.76	High

Remark n = 30

3. ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีความพึงพอใจด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.41) ด้านวันเวลา สถานที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.55) ด้านสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.63) ด้านรูปแบบการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.44) และด้านหัวข้อของกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.66) และความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.32) ดังตารางที่ 2 (Table 2)

Table 2 Satisfaction level of the precipitation in art and craft activities

Aspect	$\bar{X}$	S.D.	Level
1. Trainer	4.68	0.41	Highest
2. Date and Time	4.55	0.55	Highest
3. Media and Equipment	4.58	0.63	Highest
4. Model of Activity	4.60	0.44	Highest
5. Topics	4.67	0.66	Highest
Total	4.60	0.32	Highest

Remark n=30

4. ผลการประเมินคะแนนทักษะ

จากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีทักษะการปฏิบัติงานทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดี

5. ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ตามแบบแผนการทดลอง pretest - posttest design โดยใช้สถิติเปรียบเทียบ t-test พบว่าผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) และระดับคุณภาพชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.09$) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แสดงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3 (Table 3)

Table 3 Comparison of level of quality of life, before and after participation in art and craft activities

Quality of life	$\bar{X}$	S.D	t	df	p
Pretest	2.93	0.29	54.64	29	.00
Posttest	4.09	0.45	49.70	29	

Remark n=30, * $p < 0.05$

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการประเมินระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับสูงมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิต พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีระดับสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขในชีวิตมากขึ้น มีลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นได้มีการวิเคราะห์และสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุ มีการวางแผนเตรียมความพร้อม ทั้งเนื้อหาของกิจกรรม ขั้นตอนและวิธีการจัดสอดคล้องกับ Sirirot (2016) ได้พัฒนาชุดผลิตภัณฑ์ศิลปะประดิษฐ์เพื่อเป็นงานอดิเรกสำหรับผู้สูงอายุ โดยศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุและออกแบบผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลที่ศึกษา จากนั้นทดลองใช้ผลิตภัณฑ์กับผู้สูงอายุ ผลการศึกษพบว่าสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การจัดกิจกรรมได้ประเมินสถานการณ์ความเหมาะสมที่จะดำเนินกิจกรรมเพราะในการที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง จะได้พบเจอเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นในชุมชนที่ได้มามีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้งานศิลปะประดิษฐ์ที่ออกแบบขึ้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมศักยภาพทางกาย จิตใจ และเศรษฐกิจได้ สอดคล้องกับ Sahanavin (2015) กล่าวว่ารูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และยังสอดคล้องกับ National Board of the Elderly (2010) ได้กำหนดสาระสำคัญปฏิกิริยาผู้สูงอายุไทยว่า ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิทยากรหรือผู้ดำเนินกิจกรรมมี

ความเป็นกันเองในการจัดกิจกรรมและมีความให้เกียรติ ความเคารพต่อผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการประเมินสถานการณ์ในการจัดกิจกรรมไม่ให้ความตึงเครียด ให้มีบรรยากาศที่สบาย สถานที่ปลอดภัย ใช้ระยะเวลาไม่นานจนเกินไปเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเมื่อยล้าได้ วัสดุและอุปกรณ์มีการปรับปรุงยุคให้เข้ากับศักยภาพทางกายของผู้สูงอายุ มีการลำดับเนื้อหาเป็นขั้นเป็นตอน และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับ Bunrayong (1999) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญของผู้จัดโปรแกรมกิจกรรมคือ ต้องปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจในน้ำวักจูงให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง จากเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้ผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีความรู้สึกพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wallace (2008) และ Kim (2017) กล่าวว่าแนวคิดของทฤษฎีกิจกรรมผู้สูงอายุที่เกษียณอายุ การทำงานสามารถริเริ่มทำบทบาทใหม่ ๆ หรือแตกต่างจากเดิมได้ สร้างสัมพันธ์ภาพกับคนกลุ่มใหม่ หาเพื่อนใหม่ ผู้สูงอายุต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่กระตือรือร้น สร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ และมีความสุขกับชีวิต

3. ผลการประเมินคะแนนทักษะจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของงานศิลปะประดิษฐ์ที่ออกแบบมาให้ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติมีความเหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ ไม่ยากและไม่มีความซับซ้อนจนเกินไป ส่วนขั้นตอนในการจัดหรือขั้นตอนในการสอนเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป คำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิด Bunrayong (1999) กล่าวว่า ประเด็นสำคัญที่ต้องระลึกถึงในการจัดกิจกรรม คือ ต้องให้สอดคล้องกับความสนใจและระดับความสามารถหรือศักยภาพของผู้สูงอายุให้มากที่สุด กิจกรรมที่ง่ายเกินไปอาจจะไม่ท้าทาย ไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจให้อยากทำ ส่วนกิจกรรมที่ยากเกินไปก็จะได้รับการปฏิเสธหรือสร้างความคับข้องใจให้แก่ผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมให้ครอบคลุม มีจำนวนกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเลือกในการเข้าร่วมมากขึ้นและควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์หรือมีการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มติดเตียง และกลุ่มติดบ้าน เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนหลากหลายและมีความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ และเทศบาลพลายชุมพล ที่กรุณาให้ข้อมูลและสถานที่ในการร่วมดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย อีกทั้งบุคลากรทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Bunrayong W. *Organizing Activities for the Elderly*. Chiang Mai: Faculty of Associated Medical Sciences Chiang Mai University, 1999.
- Department of Older Persons. *Strategic Plan 2017-2021*. Bangkok : Ministry of Social Development and Human Security, 2015.
- Keawsritong J. *Model Arts and Crafts Activity for Enhance The Quality of Life In The Elderly*. Doctor's Thesis (Fine and Applied Arts Design) Naresuan University, 2018.

- Kim D. The effects of a combined physical activity, recreation, and art and craft program on ADL, cognition, and depression in the elderly. *The Journal of Physical Therapy Science*, 29(4), 744-747, 2017.
- National Board of the Elderly. *The 2nd National Plan on The Elderly 2002-2021*. Bangkok : Ministry of Social Development and Human Security, 2010.
- Sahanavin P. *Activity formal for Quality of Life Development of the Elderly : Case Study Agricultural Cooperatives of Muang Nakhon Nayok, Nakhon Nayok Province*. Ramkhamhaeng University, 2015.
- Sirirot P. The Art Product Invent As for Hobby for The Elderly. *Art and Architecture Journal Naresuan University*, 2016; 7(3): 83-96.
- Subcommittee on General Assembly. *Aging in East Asia*. Bangkok : Ministry of Social Development and Human Security, 2015.
- Wallace M. *Essentials of Gerontological Nursing*. New York: Springer, 2008.